

Mänskliga rättigheter på tobaksfälten - om Swedish Matches och investerarens riskhantering

Publicerad: 30 juni 2016

Ansvarig utgivare: Kalle Bergbom

Inledning

I samband med Swedwatchs lansering av rapporten "Smokescreens in the Supply Chain" om den globala tobaksindustrin har Swedwatch även undersökt hur det svenska tobaksbolaget Swedish Match och ett antal investerare hanterar sektorns mest framträdande människorättsutmaningar.

Vanliga människorättsutmaningar inom tobaksindustrin¹:

- Jordbruk är generellt en högrisksektor för barnarbete. Ett flertal studier, de senaste med exempel från Indonesien och USA, dokumenterar barnarbete på tobaksodlingar runtom i världen. Arbetsuppgifter som klassas som farliga kan ingå.
- Hälsopåverkan (såsom påverkan på nervsystemet, cancer och nedsatt funktion i reproduktionssystem) bland tobaksskördare på grund av exponering för bekämpningsmedel. Arbetare som kommer i kontakt med tobakspantans blad får även nikotin genom huden vilket ger direkta fysiska symptom. Hjärnans utveckling hos barn som arbetar med tobak tros på längre sikt påverkas negativt.
- Överskuldssättning som uppstår genom den form av kontrakt som är vanliga mellan tobaksbolag och tobaksbönder i kombination med oförutsägbar avkastning. Överskuldssatta bönder hamnar ofta i en beroenderelation till tobaksföretaget, vilket enligt Swedwatchs analys i vissa situationer motsvarar Internationella arbetsorganisationens (ILO) definition av skuldslaveri.²

De största riskerna för kränkningar av mänskliga rättigheter inom tobakens leverantörskedja återfinns i dess början, det vill säga i de områden där tobaken odlas, skördas och förädlas.

De största riskgrupperna utgörs därför av:

- tobaksodlaren och dennes familj
- jordbruksarbetare som anställs av tobaksodlaren.

I båda dessa grupper ingår barn som en särskilt utsatt grupp.

Swedish Match i den globala tobaksindustrin

40 miljoner människor runt om i världen arbetar med tobaksodling och förädling. Odling av tobak sker ofta på små jordbruk som ägs eller arrenderas av en familj.³ Den största andelen av all tobak odlas i utvecklingsländer.

Andelar i tobaksbolag utgör en viktig del i många internationella börsindex. Värdet av den globala tobaksmarknaden uppskattas idag till 5 500 miljarder kronor.⁴ Bland de stora internationella tobaksbolagen är svenska Swedish Match en mindre spelare. Företaget ingår i globala index och har ett börsvärde på cirka 55 miljarder kronor.⁵

I samband med produktionen av Swedwatchs rapport "Smokescreens in the Supply Chain - The impacts of the tobacco industry on human rights and the environment in Bangladesh" tog Swedwatch kontakt med Swedish Match gällande företagets hantering av människorättsrisker längst ned i leverantörskedjan. Förutom att bekräfta namnet på en underleverantör valde Swedish Match att inte uppge vilka leverantörer och odlingsområden som ingår i företagets leverantörsled.⁶

Swedish Match och FNs vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

Enligt FNs vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter⁷, som är det främsta internationella ramverket vad gäller företagsansvar, ska företag oavsett storlek, affärsområde eller var i världen de verkar:

- ha en MR-policy som antagits av företagets högsta ledning;
- utvärdera vilken negativ påverkan som företagets verksamhet har, eller kan komma att ha, på mänskliga rättigheter. Detta görs genom konsekvens- eller riskanalyser, vad som på engelska kallas för due diligence;
- åtgärda riskerna som identifierats;
- utvärdera hur väl åtgärderna lyckats minimera riskerna, och;
- öppet kommunicera hur man åtgärdat riskerna.

Baserat på svaren från Swedish Match och den information som företaget tillhandahåller på sin hemsida har Swedwatch gjort en genomlysning av Swedish Matches policyer och hållbarhetsrapportering med utgångspunkt i FN-principerna.⁸ Swedwatch konstaterar följande:

Policyer: Företaget har en gedigen uppförandekod som utgör grund för hållbarhetsarbetet. Uppförandekoden baserar sig på relevanta internationella normer, och uttalar tydligt Swedish Matches åtagande att respektera mänskliga rättigheter och arbetslagstiftning, samt uttrycker nolltolerans för barnarbete.⁹

Swedish Match har även en uppförandekod som riktar sig direkt till leverantörer. Även detta policydokument betonar respekten för internationella normer.

Vad gäller leverantörernas egna leverantörer och underleverantörer – det vill säga längre ned i Swedish Matches leverantörskedja, där de största riskerna för rättighetskränkningar generellt återfinns – uppstår vissa frågetecken. Även om tvångsarbete uttryckligen förbjuds och risker för barnarbete ska utvärderas och hanteras, formulerar sig Swedish Match vagt kring vilka aktörer som ansvarar för att detta efterlevs i praktiken. Swedish Match ”uppmuntrar” leverantörerna att kommunicera kraven till sina underleverantörer.¹⁰

Utvärdera risker för negativ påverkan: Swedish Match samarbetar sedan 2013 med konsulten AB Sustain som driver programmet ”Social Responsibility in Tobacco Production” (SRTP). Det föreskriver att leverantörer årligen ska utvärdera sitt eget hållbarhetsarbete. Programmet utformades av tobaksföretaget British American Tobacco och används i dag även av flera andra multinationella tobaksbolag. AB Sustain genomför också leverantörskontroller på plats.¹¹ Vart fjärde år gör Swedish Match egna besök hos sina tobaksleverantörer. Detaljer kring utvärderingskriterier för leverantörskontrollerna redovisas inte öppet.

Swedish Match berättar i sin hållbarhetsrapportering om dialog som företaget fört med en rad intressentgrupper. Det framstår däremot som att varken tobaksodlare, deras familjer eller tillfälliga säsongsarbetare ingår i några av intressentgrupperna.

Trots att Swedish Match lyfter barnarbete som en utbredd risk inom tobaksindustrin presenterar företaget inte någon omfattande riskanalys som tydliggör vidden av människorättsproblematiken i olika länder och odlingsområden.

Åtgärda risker som identifierats: Swedish Match redogör för ett antal åtgärder. Bland annat är företaget medlem av ett branschinitiativ för att motverka barnarbete¹²; uppförandekoden för leverantörer har infogats i affärskontrakt; och Swedish Matches inköpare gör årliga besök på varje tobaksmarknad för att diskutera hållbarhetsfrågor.

Utvärdera hur väl åtgärderna lyckats minimera riskerna: Resultaten från AB Sustains granskningar och Swedish Matches egna besök är inte offentligt tillgängliga. Det gör det svårt att avgöra om åtgärderna lett till några förbättringar i olika odlingsområden.

Swedish Match kommer från och med 2017 att rapportera enligt Global Reporting Initiative (GRI) vilket förväntas underlätta mätningen av förbättringsresultat.

Kommunikation: Swedish Matches hållbarhets- och årsrapporter ger inte detaljerad information om leverantörernas hållbarhetsarbete. Dessutom saknas resultat från eventuella dialoger om mänskliga rättigheter med tobaksbönder och arbetstagare.

Svenska investerare

Svenska och nordiska investerare har betydande innehav i tobaksbolag. Vad gäller Swedish Match ingår Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna, SEB och Nordea bland de tio största ägarna. De har därför potentiellt stort inflytande på företaget.

I maj 2016 ställde Swedwatch frågor till följande investerare med syfte att undersöka deras medvetenhet om hållbarhetsutmaningar inom tobaksodling, samt hur de använder sitt ägarinflytande i tobaksföretag:

Sjunde AP-fonden (AP 7)

Etikrådet¹³ som representerar första, andra, tredje och fjärde AP-fonden

Nordea Fonder Aktieföretag

SEB Investment Management AB

Swedbank Robur Fonder AB

Danske Capital AB

Länsförsäkringar Fondförvaltning AB

Catella Fondförvaltning AB

Alla utom Catella Fondförvaltning AB svarade.

Swedwatch fann att investerarna har en god förståelse för de vanligaste hållbarhetsutmaningarna inom tobaksindustrin, och flera av dem uppger att de har lyft frågor om mänskliga rättigheter i sin dialog med tobaksföretagen. Samtidigt har investerarna under de senaste två åren inte i någon större utsträckning blivit informerade om problem eller incidenter i tobaksbolagens leverantörsled. Det är oklart om det beror på att problem inte är vanligt förekommande i aktuella leverantörsled eller om det är investerarnas reella insyn som brister.

I vissa fall har investerare delgivits om incidenter på tobaksodlingar, men de har inte kunnat agera på grund av att länken mellan odlingen och tobaksbolaget inte gått att fastställa med säkerhet. Skälet är ofta brist på transparens från tobaksbolagen. Investerarnas svårighet med att länka tobaksbolagen till missförhållanden på tobaksfälten understryker återigen behovet av att öka spårbarheten och insynen för att kunna ställa rätt tobaksföretag till svars samt öka investerarnas möjlighet att påverka företaget i positiv riktning.

De flesta av investerarna i Swedwatches enkät delade med sig av information om enstaka rapporter om missförhållanden på tobaksfälten. Etikrådet, som representerar fyra nationella allmänna pensionsfonder, uppger att det har granskat och fört dialog med ett antal tobaksbolag, och att barnarbete identifierats som en gemensam utmaning. Etikrådet valde att inte delge information om vilka företag det handlar om, eller vilka de eventuella resultaten var från dialogerna.

Slutsats

Trots att utmaningarna gällande mänskliga rättigheter inom tobaksindustrin är väldokumenterade har industrin ännu inte kommit tillrätta med dem.

Swedish Match har bra riktlinjer på plats men bör, i enlighet med FNs vägledande principer, bli mer transparent i frågor som rör företagets leverantörskedja. Företaget uppmanas även att i större grad föra dialog med de grupper i leverantörsledet som är mest exponerade för människorättsrisker, det vill säga de som arbetar på tobaksodlingarna. Genom utökad dialog kan Swedish Match öka sin egen förståelse för situationen och minimera risken för att företaget bidrar till negativ påverkan på miljö och mänskliga rättigheter i leverantörsleden.

Den bristande transparensen inom tobaksindustrins leverantörsled gör att investerare och ägare har svårt att använda sitt inflytande och bidra till ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Swedwatches rekommendationer till Swedish Match och andra tobaksbolag

- Offentliggör information om leverantörskedjor (uppge leverantörer och odlingsområden i olika länder).
- Genomför heltäckande riskanalyser i enlighet med FNs vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Som en del av riskanalyserna måste direkt dialog ske med människor som påverkas av företagets verksamhet. Resultaten från sådana dialoger och riskanalyser bör offentliggöras för att möjliggöra granskningar av tredje part.
- Säkerställ att granskningar av leverantörer sker av oberoende och certifierade granskare. Publicera resultaten av granskningarna och tillhörande åtgärdsplaner offentligt.

Swedwatches rekommendationer till investerare

- Basera investeringsbeslut inom tobaksindustrin på ett perspektiv som beaktar fattigdom, mänskliga rättigheter och miljö i tobaksodlingen.
- Använd inflytandet som investerare till att påverka företag till mer öppenhet kring leverantörer och odlingsområden i olika länder, och kring resultat från leverantörskontroller.

¹ Decision, FCTC/COP6(11), Economically sustainable alternatives to tobacco growing (in relation to Articles 17 and 18 of the WHO FCTC), Adoption of Policy options and recommendations on economically sustainable alternatives to tobacco growing (in relation to Articles 17 and 18 of the WHO FCTC). 2014. http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop6/FCTC_COP6%2811%29-en.pdf?ua=1, hämtad 05042016.

Leppan, W., Lecours, N., Buckles, D. (Ed.). International Development Research Centre. Tobacco Control and Tobacco Farming, Separating Myth from Reality. ISBN 978-1-55250-582-3. 2014. <https://idl-bnc.idrc.ca/dspace/bitstream/10625/53191/1/IDL-53191.pdf>, hämtad 02042016.

Human Rights Watch USA, *Teens of the Tobacco Field*, 2015. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/us1215tob_4up.pdf, hämtad 04042016.

Human Rights Watch. "The Harvest is in My Blood": Hazardous Child Labour in Tobacco Farming in Indonesia. 2016. <https://www.hrw.org/report/2016/05/24/harvest-my-blood/hazardous-child-labor-tobacco-farming-indonesia>, hämtad 29062016.

² Swedwatch använder sig av Internationella arbetsorganisationens (ILO) definition där termen "bonded labour" ses som en typ av tvångsarbete och refererar specifikt till situationer där en person tvingas till arbete genom ackumulerad skuldsättning. http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/news/WCMS_237569/lang--en/index.htm, hämtad 05042016.

³ International Labour Organization. ILO: Employment Trends in the Tobacco Sector: Challenges and Prospects. Report for discussion at the Tripartite Meeting on the Future of Employment in the Tobacco Sector. TMETS-R-2002-10-0337-EN.Doc/v4. Geneva. P-31. 2003.

⁴ Tobaksbolaget British American Tobacco uppskattar på sin hemsida värdet till £450-500 miljarder. http://www.bat.com/group/sites/UK_9D9KCY.nsf/vwPagesWebLive/DO9DCKFM, hämtad 06062016.

⁵ MSCI Inc. MSCI World Tobacco (USD). 2016. <https://www.msci.com/documents/10199/fbbc98b0-584c-463f-93a9-76606eda3c8a>, hämtad 02042016.

⁶ Johan Wredberg, Director of Communications and Media Relations, Swedish Match, svarade på Swedwatchs enkätfrågor via mail 18 juni 2015. Swedish Match valde att inte svara direkt på Swedwatchs uppföljningsfrågor i april 2016. Istället gav företaget den 15 juni 2016 en kortare kommentar kring sitt leverantörsled.

⁷ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Guiding Principles on Business and Human Rights, Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework. 2011. http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf, hämtad 06062016.

⁸ Swedish Match redogör för sitt hållbarhetsarbete i hållbarhetsrapporter (Sustainability Reports) samt i årliga verksamhetsrapporter (Annual Reports).

⁹ Swedish Match. Code of Conduct. 2015. https://www.swedishmatch.com/globalassets/documents/policies/swedishmatchcodeofconduct_en.pdf, hämtad 28062016.

¹⁰ Swedish Match's Supplier Code of Conduct, Appendix to Supplier Contracts Issue date: 2013-07-12. https://www.swedishmatch.com/globalassets/documents/policies/swedishmatchsuppliercodeofconduct_en.pdf, hämtad 23062016.

¹¹ Swedish Match. Swedish Match and Sustainability. 2014. https://www.swedishmatch.com/globalassets/documents/sustainability/sustainability-reporting-archive/2014_sustainabilityreport_swedishmatch.pdf, hämtad 05052016.

Otañez, M. Glantz, A. S. Social Responsibility in Tobacco Production? Tobacco Companies Use of Green Supply Chains to Obscure the Real Costs of Tobacco Farming. Tobacco Control. pp. 403-411. November 2011. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3155738/>, hämtad 07062016.

¹² ECLT Foundation. History & Principles, <http://www.eclt.org/about-us/historyprinciples/>, hämtad 11062016.

¹³ AP-fondernas Etikråd är ett samarbete mellan Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden, vilka har uppdrag från riksdagen att skapa hög avkastning till låg risk till nuvarande och framtida pensionärer. www.etikradet.se